

STORTINGET

Innst. 292 S

(2022–2023)

Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen

Dokument 8:150 S (2022–2023)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson, Lan Marie Nguyen Berg, Guri Melby, Ola Elvestuen, Ingrid Fiskaa, Andreas Sjalg Unneland, Bjørnar Moxnes og Dag-Inge Ulstein om norsk oppfølging av kinesiske myndigheters overgrep mot uigurene og brudd på internasjonal rett

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

1. Stortinget ber regjeringen nedsette et eksternt utvalg som skal avklare om det er juridisk grunnlag for å slå fast at kinesiske myndigheters behandling av uigurene og andre minoriteter i Xinjiang-provinsen bryter med internasjonal rett.
2. Stortinget ber regjeringen ta initiativ til at konklusjonene i rapporten fra FNs høykommissær for menneskerettigheter om forholdene i Xinjiang tas opp i FNs menneskerettighetsråd og sekundært i FNs Generalforsamling.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Åsmund Aukrust, Nils-Ole

Foshaug, Eva Kristin Hansen og Rigmor Aasrud, fra Høyre, Hårek Elvenes, Ingjerd Schou, Erna Solberg og lederen Ine Eriksen Søreide, fra Senterpartiet, Marit Arnstad og Bengt Fasteraune, fra Fremskrittspartiet, Sylvi Listhaug og Christian Tybring-Gjedde, fra Sosialistisk Venstreparti, Ingrid Fiskaa, fra Rødt, Bjørnar Moxnes, fra Venstre, Guri Melby, og fra Kristelig Folkeparti, Dag-Inge Ulstein, viser til Representantforslag 150 S (2022–2023) om norsk oppfølging av kinesiske myndigheters overgrep mot uigurene og brudd på internasjonal rett.

Komiteen deler forslagsstillernes syn på alvorret i situasjonen for uigurene i Kina. Komiteen er svært bekymret over menneskerettighetssituasjonen for uigurene og andre minoriteter i Xinjiang. Komiteen viser til at utenriksministeren i sitt svarbrev skriver at hun deler det synet, og at Norge arbeider med dette innenfor flere spor, både bilateralt overfor kinesiske myndigheter og i internasjonale fora. Komiteen mener det er viktig at dette arbeidet fortsetter.

Komiteen viser til at FNs høykommissær for menneskerettigheter i august 2022 la fram en rapport om menneskerettighetssituasjonen i Xinjiang. Rapporten konkluderte med at det er begått alvorlige brudd på menneskerettighetene, og at dette kan utgjøre forbrytelser mot menneskeheten. Rapporten var godt dokumentert og inneholdt også en rekke anbefalinger til kinesiske myndigheter. Komiteen viser til at Norge var blant landene som oppfordret høykommissæren til å publisere rapporten, og til at den forrige høykommissæren skulle få gjennomført besøk til Kina.

Komiteen viser til at Norge sammen med en gruppe andre land tok initiativ til at FNs menneskeret-

tighetsråd skulle sette situasjonen i Xinjiang på dagsorden i rådet, men at dette forslaget ikke fikk flertall. Komiteen vil understreke viktigheten av at den bekymringsfulle menneskerettighetssituasjonen i regionen kommer på rådets agenda, og at Norge må fortsette å jobbe med andre land for at det skal kunne skje.

Komiteen viser til at Menneskerettighetsrådet er den viktigste internasjonale arenaen for å diskutere alvorlige menneskerettighetsbrudd, som situasjonen i Xinjiang. Skulle det ikke lykkes med å sette situasjonen på rådets agenda, får andre steder vurderes, blant annet FNs generalforsamling.

Komiteen ber om at regjeringen også fremover arbeider for at rapporten fra FNs høykommissær for menneskerettigheter om forholdene i Xinjiang tas opp i FNs menneskerettighetsråd, sekundært i FNs generalforsamling.

Komiteen vil understreke betydningen av FNs høykommissær for menneskerettigheters uavhengige mandat og stilling. Det er viktig at Norge fortsetter å støtte opp om høykommissæren og hans kontor, og at når det rapporteres om alvorlige menneskerettighetsbrudd, må det få følger og bli behandlet i Menneskerettighetsrådet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Framskrittspartiet, Rødt og Kristelig Folkeparti, viser til at Norge gjennom skiftende regjeringer ikke har tradisjon for å fastslå alvorlige internasjonale forbrytelser gjennom politiske vedtak fattet av regjering eller storting, men at dette er en oppgave for domstolene å bedømme. Denne prinsipielle linjen er også i tråd med rettsstatens prinsipper, med bevisgjennomføring og rettsanvendelse.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Framskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, mener at en nedsettelse av et norsk regjeringsoppnevnt utvalg for å avklare om kinesiske myndigheters behandling av uigurene og andre minoriteter i Xinjiang-provinsen bryter med internasjonal rett, vil være et brudd med denne linjen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Kristelig Folkeparti understreker at uigurer og andre muslimske minoriteter i Kina lenge har blitt forfulgt og trakassert av kinesiske myndigheter. Troverdige vitnesbyrd forteller om bruk av tortur, seksuell vold, tvungen prevensjon, tvangssterilisering og tvungne aborter.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Kristelig Folkeparti viser i den forbindelse til folketribunalet Uyghur

Tribunal, ledet av sjefsanklager i straffesaken mot Slobodan Milošević, Sir Geoffrey Nice KC, som i september 2021 leverte en dom som slo fast at kinesiske myndigheter begår forbrytelser mot menneskeheten i Xinjiang. Tribunalet fant også bevis på at én av de fem definisjonene av folkemord er oppfylt, nemlig «å påtvinge tiltak som tar sikte på å forhindre fødsler innen gruppen».

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til Amnesty International, som i sin nye årsrapport lister opp hvilke brutale overgrep som begås i verden, og som konstaterer at mange av dem går helt upåaktet hen. I årsrapporten retter Amnesty skarp kritikk mot kinesiske myndigheter for systematisk undertrykkelse av uigurer og andre muslimske minoriteter. Amnesty retter også kritikk mot det internasjonale samfunnet for manglende oppfølging av FNs høykommissær for menneskerettigheter sin rapport fra august 2022 om omfattende menneskerettighetsbrudd og det som kan være forbrytelser mot menneskeheten, mot uigurene i Xinjiang. Disse medlemmer mener det også understreker behovet for at regjeringen igjen tar initiativ til at FNs høykommissær for menneskerettigheters rapport tas opp formelt i Menneskerettighetsrådet, og sekundært i Generalforsamlingen.

Disse medlemmer viser til statsrådets svarbrev, som understreker at den prinsipielle linjen er at

«karakterisering av forbrytelser bygger på domstolers bevisbedømmelse og rettsanvendelse, framfor statueringer på politisk grunnlag.»

Disse medlemmer deler langt på vei statsrådets prinsipielle vurdering, men mener samtidig det er nødvendig å ta politisk initiativ til å få en juridisk og faglig vurdering av hvorvidt det foregår aktivitet som bryter med internasjonal rett, slik at nødvendige tiltak kan igangsettes.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen nedsette et eksternt utvalg som skal avklare om det er juridisk grunnlag for å slå fast at kinesiske myndigheters behandling av uigurene og andre minoriteter i Xinjiang-provinsen bryter med internasjonal rett.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen nedsette et eksternt utvalg som skal avklare om det er juridisk grunnlag for å slå fast at kinesiske myndigheters behandling av uigure-

ne og andre minoriteter i Xinjiang-provinsen bryter med internasjonal rett.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:150 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Rasmus Hansson, Lan Marie Nguyen Berg, Guri Melby, Ola Elvestuen, Ingrid Fiskaa, Andreas Sjalg Unneland, Bjørnar Moxnes og Dag-Inge Ulstein om norsk oppfølging av kinesiske myndigheters overgrep mot uigurene og brudd på internasjonal rett – vedtas ikke

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 25. april 2023

Ine Eriksen Søreide

leder

Åsmund Aukrust

ordfører

VEDLEGG

**DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT**

Utenriksministeren

Stortinget
Utenriks- og forsvarskomiteen
v/ leder Ine Eriksen Søreide
0026 Oslo

Oslo, 20.03.2023

Uttalelse fra Utenriksdepartementet ang. Dokument 8:150 S (2022-2023) – representantforslag fra representantene Rasmus Hansson, Lan Marie Nguyen Berg, Guri Melby, Ola Elvestuen, Ingrid Fiskaa, Andreas Sjalg Unneland, Bjørnar Moxnes og Dag-Inge Ulstein.

Jeg deler representantenes bekymring for situasjonen til uigurene og andre minoriteter i Xinjiang. Regjeringen har arbeidet langs flere spor – både bilateralt overfor kinesiske myndigheter og i multilaterale fora – for å sikre at vi fastholder et sterkt internasjonalt søkelys på denne situasjonen. Vi har oppfordret kinesiske myndigheter til å stoppe vilkårlig frihetsberøvelse av uigurer og andre minoriteter, og til å samarbeide fullt ut med FNs mekanismer for å sikre overholdelse av internasjonale menneskerettighetsforpliktelser.

Rapporten som representantene viser til fra FNs høykommissær for menneskerettigheter fra august i fjor om situasjonen i Xinjiang, var viktig og godt dokumentert. Rapporten konkluderte med at det er begått alvorlige menneskerettighetsbrudd i Xinjiang mot uigurer og andre muslimske minoriteter, og at disse handlingene kan utgjøre forbrytelser mot menneskeheten. Den inneholdt flere viktige anbefalinger til kinesiske myndigheter, herunder en anbefaling om en full gjennomgang av om det relevante rettslige rammeverket er i overensstemmelse med internasjonale menneskerettighetsforpliktelser. Høykommissærens rapport bygget i høy grad på allerede eksisterende kildegrunnlag. Regjeringens uttrykk for sterk bekymring for situasjonen i Xinjiang bygger på nettopp dette kildegrunnlaget.

Ingen regjeringer fra nærstående europeiske land har erklært at kinesiske myndigheters behandling av uigurene og andre minoriteter i Xinjiang utgjør et folkemord. Norge har heller ikke tradisjon for å fastslå alvorlige internasjonale forbrytelser eller brudd på menneskerettighetsforpliktelser gjennom politiske vedtak hverken i regjering eller storting. Det er først og fremst domstolers oppgave å avgjøre hvorvidt en alvorlig internasjonal forbrytelse har funnet sted. Det er også i samsvar med rettsstatens prinsipper at karakterisering av forbrytelser bygger på domstolers bevisbedømmelse og rettsanvendelse, framfor statueringer på politisk grunnlag. Denne prinsipielle linjen har ligget fast under vekslende regjeringer.

Jeg mener det er klokt å opprettholde et klart skille mellom domstolsavgjørelser og politiske erklæringer. En eventuell nedsettelse av et regjeringsoppnevnt utvalg vil kunne indikere et brudd med denne linjen. Videre ville utvalgets konklusjon kunne bli oppfattet å representere Regjeringens syn og følgelig også bli førende for Regjeringens utenrikspolitikk.

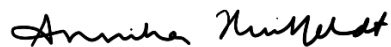
Jeg vil understreke Regjeringens anerkjennelse av alvorlighetsgraden i MR-situasjonen i Xinjiang. Det er situasjonen på bakken og ikke benevnelsen av situasjonen som er grunnlaget for vår bekymring, og som er førende for både dialogen med Kina og den kritikken som fremføres bilateralt, sammen med andre land og gjennom relevante fora som FN.

Norge var blant landene som oppfordret høykommissæren til å publisere rapporten og til å gjennomføre besøket til den foregående høykommissæren til Kina i mai 2022. For oss har det også vært viktig å vise støtte til høykommissæren, hans kontor og deres uavhengige mandat etter publiseringen av rapporten. Når høykommissæren rapporterer om alvorlige menneskerettighetsbrudd, bør dette følges opp i FNs menneskerettighetsråd.

Derfor tok Norge, sammen med en gruppe land, initiativ til en beslutning i FNs menneskerettighetsråd om å sette menneskerettighetssituasjonen i Xinjiang på dagsordenen til diskusjon i rådet. Dette forslaget ble dessverre stemt ned med knapp margin. Det er synd at menneskerettighetsrådet ikke benyttet denne anledningen til å diskutere situasjonen i Xinjiang. Norge er ikke medlem i menneskerettighetsrådet og kunne følgelig ikke stemme over beslutningen.

Jeg mener det var riktig og viktig at vi tok initiativ til at Xinjiang skulle settes på dagsordenen til FNs menneskerettighetsråd. Menneskerettighetsrådet er den mest relevante multilaterale arenaen for å diskutere situasjonen i Xinjiang og andre alvorlige menneskerettighetssituasjoner. Norge vil fortsette å arbeide for å ta opp situasjonen til uigurene og andre minoriteter i Xinjiang i rådet.

Med vennlig hilsen

Anniken Huitfeldt

